

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 8 maj 1896, kl. 1 e. m.

Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7, i anledning af väckt fråga om huru sjukvård må kunna beredas alkoholister i vidsträcktare mån än hittills å enskilda anstalter.

Sedan herr *P. Waldenström* uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 42, — med åberopande, att den åsigten allt mer gjorde sig gällande, att dryckenskapen vore en sjukdom, hvilken borde såsom sådan behandlas, samt att det allmänna dess mer hade en pligt att här hjälpande ingripa, som det allmänna hade stora inkomster af handeln med de drycker, hvilka utgjorde källan till alkoholism — föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t hemställa, det ville Kongl. Maj:t låta utreda, om och i hvad mån alkoholism kunde betraktas såsom en sjukdom, samt hvad som i sådant fall kunde och borde från statens sida göras för att bereda alkoholister nödig sjukvård,

samt Andra Kammaréns andra tillfälliga utskott i utlåtande n:o 5 (i samlingen n:o 21) hemställt, att Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte genom skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utreda, om och huru genom statens åtgörande eller medverkan tillfälle till sjukvård må kunna beredas alkoholister i vidsträcktare mån än hittills å enskilda anstalter, för att derefter till Riksdagen inkomma med sådant förslag, som utredningen kunde föranleda;

har Andra Kammaren bifallit berörda utlåtande;

hvar efter beslutet, jemlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen, genom utdrag af protokollet delgifvits Första Kammaren, som hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

Andra Kammarens utskott har i ärendet anført:

»Redan vid 1889 års riksdag afgafs i detta ämne i Andra Kam-maren af herr E. Wretlind en motion, hvori han begärde, att Riksdagen skulle ställa ett anslag af 100,000 kronor till regeringens förfogande för att i mån af behof anordna eller understödja enskilda asyler, hvilka hafva till syfte drinkares återupprättelse till normal kropps- och själs-beskaffenhet. Statsutskottet uttalade i sitt utlåtande angående motionen sina sympatier för asyler för drinkare, men ansåg ej lämpligt, att staten sjelf ombesörjde anordnandet af dylika, hvarför utskottet tillstyrkte Riksdagen att på extra stat för år 1890 anvisa och ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett belopp af 25,000 kronor att på de vilkor, Kongl. Maj:t egde att bestämma, användas till understöd åt enskilda, för drin-kares kurativa behandling upprättade asyler.

Utskottets hemställan bifölls af Första Kammaren med den ändring, att det ifrågavarande anslaget anvisades att på de vilkor, Kongl. Maj:t egde att bestämma, användas dels till understöd åt enskilda, för drin-kares kurativa behandling upprättade asyler, dels till utgifning och spridning af nykterhetsskrifter. Andra Kammaren deremot biföll en vid statsutskottets betänkande fogad reservation af herr L. O. Larsson af innehåll, att Riksdagen skulle på extra stat för år 1890 anvisa och ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett belopp af 25,000 kronor att på sätt, Kongl. Maj:t pröfvade lämpligast, användas för nykterhetens be-främjande. Riksdagens skrifvelse blef författad i öfverensstämmelse med Andra Kammarens beslut.

Skälet dertill var, att man, i likhet med den ofvannämnda re-servanten, ansåg olämpligt att anslå medel till enskilda asyler, som ej funnes. Men af frågans behandling framgick, att man erkände nyttan af alkoholisters behandling i asyler, och att man var villig att lemna understöd åt sådana, om de på frivillig väg upprättades.

Fyra år efteråt, eller år 1893, fick Riksdagen tillfälle att i hand-ling visa sin offervillighet för saken. Till nämnda års Riksdag inkommo herrar S. J. Boëthius och K. E. Holmgren med en motion, hvori be-gärdes ett understöd för år 1894 af 2,000 kronor till ett räddningshem för drinkare vid Sans-Souci invid Upsala, hvilket hem var upprättadt på enskild väg tvenne år förut.

Statsutskottet, som tillstyrkte anslaget, yttrade i sitt betänkande: »Då räddningshemmet vid Sans-Souci, att döma af motionärernas redo-görelse för dess organisation och verksamhet, synes vara att hänföra till sådana asyler, till förmån för hvilka utskottet år 1889 uttalade sig

och med afseende å hvilka jemväl Riksdagen i dess helhet stälde sig ganska gynsam, samt det nu endast är fråga om ett jämförelsevis obetydligt statsbidrag för att sätta hemmet i tillfälle att, under fortsatt verksamhet efter hufvudsakligen enahanda måttstock som hittills, samla större erfarenhet att lägga till grund för en blifvande utvidgning, har utskottet ansett sig böra biträda motionärernas förslag, sådant detsamma nu föreligger.»

Statsutskottets förslag bifölls af begge kamrarne, och Riksdagen har sedan hvarje år beviljat 2,000 kronor till den nämnda anstalten.

Utskottet vill i förbigående nämna, att asylor för alkoholister finnas upprättade i flera andra länder, såsom England, Frankrike, Tyskland, Schweiz, Förenta Staterna och Norge.

Utskottet anser ej nödigt att redogöra för de skäl, som visa, att alkoholister i allmänhet böra behandlas å sjukvårdsanstalter. Såsom känt är, intagas och vårdas en del alkoholister på de offentliga sjukhusen och hospitalen. Enligt statistiken för år 1893 intogos samma år å de förra 664 personer för »Alcoholismus chronicus, Delirium tremens» och å de senare 63 stycken för sinnessjukdomar, uppkomna genom missbruk af spritdrycker (Bidrag till Sveriges officiella statistik för år 1893. Helso- och sjukvården I. tab. 13 sid. XXVI: 120 och II. tab. 6 sid. 13). Men alla dessa patienter äro endast sådana, som genom nämnda missbruk lida af svårare sjukliga förändringar i *vissa* organ af kroppen. Flertalet af dem, som lida af alkoholism och vilja begagna sig af kurativa medel häremot, kan icke vinna inträde å de offentliga sjukhusen och hospitalen.

Så vidt utskottet har sig bekant, finnes i vårt land icke någon annan enskild sjukvårdsanstalt för alkoholister än den vid Sans-Souci. Angående denna anstalt är utskottet i tillfälle lemna följande upplysningar.

I första provinsialläkarens i Upsala län årsberättelse till medicinalstyrelsen för år 1894 finnes införd en redogörelse för samma år angående räddningshemmet Sans-Souci. Af densamma inhemtas, att å hemmet, som står under en styrelse, tillsatt af Upsala läns nykterhetsförbund, vårdats 7 personer, af hvilka 4 voro under året nyintagna. Vid årets slut qvarlågo 3. Af de utgångna ansågos 3 vara friska eller förbättrade samt 1 oförbättrad. Sedan hemmet den 14 november 1891 började sin verksamhet, hafva der vårdats 21 personer, af hvilka 18 utgått och 3 äro qvar. Af dessa 18 äro 11 friska eller förbättrade, 3 oförbättrade (af hvilka 2 efter någon tid aflidit), 2 återfallna (den ene efter 13, den

andre efter 6 månader); om 1 har hemmet ingen kännedom, enär han afrest till Amerika; 1 har afbrutit kuren.

Genom bref af den 28 sistlidne februari från hemmets föreståndare herr C. Schwalbe har utskottet vidare inhemtat, att under loppet af år 1895 ingingo förfrågningar angående vård å hemmet för 25 patienter, som under längre eller kortare tid ansågos behöfva behandling för alkoholism. Af dessa vårdades samma år å hemmet 7 patienter (dessutom 3, qvarvarande från 1894). Under år 1896 till brevets datum hade ingått förfrågningar angående 10 patienter*. För 7 patienter hade inträde genast blifvit ifrågasatt, men plats fans endast för en patient samt för 2—3 om några månader. Högst 6 patienter kunde samtidigt vårdas på hemmet.

Sammanställer man sistnämnda uppgift om utrymmet å Sans-Souci med de i förste provinsialläkarens i Upsala län årsberättelse för år 1894 lemnade upplysningar angående hemmet, synes man kunna antaga, att inemot 1 år åtgår i medeltal för en kur på stället. Utskottet ville derjemte nämna, att hemmet Sans-Souci står under tillsyn af Konungens befallningshafvande i Upsala län och vederbörlig läkare, samt att den för hemmets räkning förvärfvade lägenhetens areal lär vara sådan, att den tillåter en utvidgad verksamhet. Enligt hvad utskottet äfven förnummit, är dagafgiften för patienter 2 kronor pr dag. Deraf följer måhända, att, om anstaltens ekonomi tilläte, att afgiften nedsattes, skulle ett vida större antal än hittills söka inträde.

Huru otillräcklig denna anstalt är i sin nuvarande omfattning för att uppfylla behofvet af sjukvård för sådana, som vilja och kunna begagna densamma, ådagalägga ofvan gjorda meddelanden. Och än mer finner man detta vid tanken på det stora antal alkoholister, som ej kunna söka behandling, derest ej kostnaden blifver billigare än å nämnda anstalt. Frågan är särskildt behjertansvärd från den synpunkten, att det är ett af läkarne erkänt förhållande, att alkoholism ej alltid är en, blott genom egen skuld, ådragen sjukdom, utan understundom grundar sig på nedärfdä anlag eller hvad man kallar medfödd sjuklig disposition.

Utskottet, som icke kan dela motionärens åsigt angående lämpligheten och behofvet att hos Kongl. Maj:t begära utredning, i hvad mån alkoholismen kan betraktas som en sjukdom, anser för närvarande tillräckligt att föreslå en utredning angående lämpligheten att bereda tillfälle till sjukvård för alkoholister i vidsträcktare mån än hittills, så att en större praktisk erfarenhet må förvärfvas än den, som anstalten

* Enligt bref af den 12 april från hemmets läkare, herr doktor T. Brunnberg hade anmälningar eller förfrågningar ytterligare ingått om plats för 8 patienter.

vid Sans-Souci i sitt nuvarande omfång kan lemna, till ledning för bedömandet af de åtgärder, som möjligen ytterligare i framtiden böra vidtagas. Utskottet anser för öfrigt, i likhet med statsutskottet och Riksdagen 1889, att asylor för alkoholister ej böra upprättas af staten sjelf, men å andra sidan, att sådana, upprättade af enskilda personer eller nykterhetsföreningar, ej gerna kunna vidmagthållas utan biträde af det allmänna.»

Första Kammarens tillfälliga utskott, som finner omtanken om drinkares förbättring värd all aktning, instämmer till fullo i den uttalade åsigten, att asylor för alkoholister ej böra upprättas af staten sjelf. Huruvida sådana asylor, upprättade af enskilda personer eller nykterhetsföreningar, ej kunna vidmagthållas utan biträde af det allmänna, torde åter bero af det sätt, på hvilket asylen inrättas, och på de ekonomiska tillgångar, som stå till buds för de enskilda personer eller föreningar, hvilka upprätta asylen.

Andra Kammarens utskott har emellertid erinrat derom, att Riksdagen årligen lemnat visst belopp till understöd åt räddningshemmet för drinkare vid Sans-Souci invid Upsala. Genom statens medverkan är således tillfälle till sjukvård beredd alkoholister, och huruvida bidrag till ett eller flera andra sådana räddningshem kan böra af Riksdagen lemnas, torde lämpligare kunna prövas med afseende å förhållandena vid den eller de asylor, för hvilka bidrag framdeles ifrågasättes, än sålunda, att Riksdagen utan afseende å de förhållanden, som i särskilda fall kunna förefinnas, skulle på förhand bestämma vare sig visst årligt understöd för hvarje räddningshem eller visst årligt belopp för hvarje drinkare, som i sådant hem intoges. Vid sådant förhållande synes utredning, om eller huru genom statens åtgörande eller medverkan tillfälle till sjukvård må kunna beredas alkoholister i vidsträcktare mån än hittills å enskilda anstalter, icke i frågans nuvarande skick vara erforderlig; och utskottet hemställer alltså,

att Första Kammaren icke måtte biträda Andra Kammarens beslut.

Stockholm den 8 maj 1896.

På utskottets vägnar:

ROBERT DICKSON.

Herrar *Björlin* och *Säve* hafva icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.